

teremti meg a formátumos költői megszólalás lehetőségét. Itt már nem zavarhat a kisszerű korszak, bátran előkerülhetnek a régi, egykor még problémásnak tűnő toposzok. Ugyanis a Költő a pusztulással viaskodik, ahogyan minden költő teszi azóta, hogy Orpheusz, a Múzsák tanítványa elindult Apollóntól kapott lantjával az Alvilágba kedveséért. A Költői megszólalás legitimitását többé senki nem vitathatja el. Egy tragédia kellős közepén vagyunk, Hamlet királyfi szavai adják a kötet mottóját. A tragédia pedig a fiatal Lukács György szerint mereven különbözik az élettől: „Az élet a chiaroscuro anarchiája. Minden folyik és minden egymásba folyik, gátak nélkül, tisztátalan keveredéssel.”¹⁷ A tragédia hőseinek viszont megadatik, hogy a dolgok végső egyszerűségükben, letisztultan álljanak előtte. Ezért ebből a lírából eltűnik az irónia, nincs többé szükség rá, ide nem tarthat Orbánnal kedves Ginsbergjének mániás bőbeszédűsége és immár méltatlan trágársága, Vas kopottasan csillogó pátosza, de Arany higgadtsága sem, és a „dal” műfaji indexe ellenére Heine sem idéződik fel, akinek az irónia és a szentimentalizmus modális lehetőségeit egymásba csúsztató költészete szintén meghatározóan fontos volt – eddig – Orbán Ottó számára. Ezek a versek annyiban dalok, hogy egyszerű, átlátható rím- és strofaszerkezetük van, valamint közismert toposzrendszerük, ám a heinei *Lied* könnyedségéhez semmi közük. Az iróniának és a köznapis beszédfordulatok versbeépítésének egyetlen nyomát sikerült felfedeznem a kötetben: az ötödik vers címe *Dal a kockázatról és mellékhatásról*, de itt ez is megemelődik, átesztétizálódik, a kockázat szó visszanyeri eredeti súlyát a versben. Most már ugyanis későre jár, ez az éjnek rémjáró szaka, ide, az alvilág kapujába csak a dán királyfi és a kései, a megbomlott elméjű Vörösmarty követheti a lantost.¹⁸ A megtalált, régen kidolgozott költői szerephelyzet, amellyel most már problémátlanul azonosulhat, a halállal küzdő költőé, lehetővé teszi számára, hogy úgy írjon, „ahogy a régi nagyok csinálták”. Margócsy István írja Orbán Ottóról, hogy „ő ugyanazt akarja megírni, más témákkal, más személyiséggel, más körülmények között, amit a régi új nagyok már megteremtettek”.¹⁹ Most pedig mindez megadott neki.

A kötet verseinek szintén Vörösmartyra (*Zalán futása*, az Éj monológja a *Csongor és Tündéből*, a tavasz mint ál-megújulás Orbán által is megidézett képe az *Előszóból*) emlékeztető, ciklikus időfelfogása pedig problémátlan kapcsolódást tesz lehetővé a régi nagyokhoz. Hisz mindig ugyanaz a helyzet, tanítja a *Dal az egymást váltó nemzedékekről*, a *Dal a korszak jövőképéről* vagy a *Dal a zöld levélről* című vers is. Semmi által sem megy a világ előbb: „És nem lesz új világ, sem még egy esély, sem jobbik változat. / Az agyakban buján tenyészik a mérges eszme. / Reményünk semmi. Köznép, hóhér, áldozat / Fejest bucská-

¹⁷ Lukács György: „A tragédia metafizikája”, in: uő.: *A lélek és a formák*, Napvilág, Budapest, 1997. 201–231. o.

¹⁸ Az utolsó kötet fogadtatásában máris látens vita alakult ki Réz Pál és Dérczy Péter között. Dérczy szerint „a versbeszéd az egész kötetben mesterien egyszerű. Persze Orbán Ottótól nem meglepő ez, hiszen költői nyelve, beszédmódja már a hetvenes évek eleje óta a hétköznapi beszéd elemeire épült (...) alig él látványos költői eszközökkel, s még e lecsupaszított nyelvet és jelentést is finom iróniával és öniróniával, nyelvi humorral jeleníti meg.” (Dérczy Péter: „Ne hagyj”, in: *Élet és Irodalom*, 2003. február 7., 24. o.) Dérczy tehát folyamatosnak látja a költői pályát. Réz Pál a kötet hátlapján így ír: „azt mondtam, hogy olyan vörösmartys verseket ír mostanában, mármint az öreg Vörösmartyhoz visszanyúló verseket, csak frivolitással, álfrivolitással ellenpontozva.” A későbbiekben azonban frivolitásról már szó sincs: „Aztán márciusban elküldte *Az éjnek rémjáró szakát*, Arany-Hamlet mottóval ugyan, de belerejtve egy utalást az *Előszóra*: »fűfrizurás tavasz«. Nagy vers, gondoltam, nagy, kétségbeesett és tökéletesre megmunkált búcsúvers.” A ciklus első verse pedig „dal a szenvedésről, dal a halálról, ahogy a régi nagyok csinálták!”. Ezek a dalok *A vén cigányra* emlékeztetően képgazdagok. Az én olvasatom, amint ez írássomból is kiderül, inkább a Réz Páléhoz áll közelebb.

¹⁹ *A Halod-e te sötét árnyék* című kötet hátsó borítóján szerepel ez a kritikaiészlet.